

8. Slovnyk-dovidnyk dlia sotsialnykh pratsivnykiv ta sotsialnykh pedahohiv (2000). [Dictionary-directory for the social workers and social educators]. Kyiv: Ukr. derzh. tsentr sotsialnykh sluzhb dlia molodi, 260 p. [in Ukrainian].
9. Sotsiologia: pidruchnyk (1998). [Sociology]. Kharkiv-Kyiv: Knyzhkova fabryka «Hlobus», 624 p. [in Ukrainian].
10. Fitsula, M. M., Parfanovych, I. I. (2008). Vidkhyleniia u povedintsi nepovnolitnikh: shliakhy yikh poperedzhennia ta podolannia: navchalno-metodychnyi posibnyk [The deviation in minors' behavior: ways of prevention and overcoming]. Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan, 432 p. [in Ukrainian].
11. Yurydychna entsyklopediia: v 6 t. (1998). [Juridical encyclopedia]. Kyiv: Ukr. entsykl., 576 p. [in Ukrainian].
12. Yakobson, P. M. (1976). Chuvstva, ikh razvitie i vospitanie [Feelings, their development and upbringing]. Moscow: Znanie, 64 p. [in Russian].

(англійською мовою переклав Я. Слущкий – кандидат педагогічних наук, викладач іноземної мови, завідувач навчально-методичним кабінетом Донбаського державного коледжу технологій та управління)

УДК 364.43:37.091.12-058.53

САВИЦЬКА Анна

аспірантка, Житомирський державний університет імені І. Франка, заступник директора з навчально-виховної роботи ЖЕГІ ВНЗ «Університет «Україна»,

вул. В. Бердичівська, 52, м. Житомир, 10012, Україна

E-mail: 3309037@ukr.net

РУДЮК Анна

здобувач вищої освіти, 4 курс, кафедра соціально-реабілітаційних технологій, ЖЕГІ ВНЗ «Університет «Україна»,

вул. В. Бердичівська, 52, м. Житомир, 10012, Україна

E-mail: univerukr@gmail.com

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З СОЦІАЛЬНО ВИКЛЮЧЕНОЮ МОЛОДДЮ

Анотація. Статтю присвячено висвітленню структурних компонентів до дослідження проблеми готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю. Визначено різні наукові погляди та підходи щодо розуміння структурних компонентів підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи. Більш докладно розглянуто мотиваційно-емоційний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивно-оцінний структурні компоненти на підставі аналізу вітчизняних і зарубіжних вчених. Запропоновано власне бачення вище перелічених структурних компонентів готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю. Зокрема, відзначено, що мотиваційно-емоційний компонент умовно складається з мотиваційної та емоційної складової та забезпечує позитивний інтерес та високу вмотивованість в професійній діяльності; когнітивний – знання про соціальне виключення, © Савицька А., Рудюк А., 2020

категорію соціально виключеної молоді, причини виникнення соціального виключення; використання діяльнісного компонента формує комплекс вмінь та навичок консультивати, реабілітувати, надавати соціальну допомогу даній категорії населення; рефлексивно-оцінний компонент розглядається з декількох сторін і є важливим із позицій налаштованості на якісну професійну діяльність з прагненням до самоосвіти та самовдосконалення. Вищезазначені структурні компоненти готовності взаємопов'язані між собою, взаємозалежні та взаємообумовлені. Професійна готовність майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю передбачає наявність комплексу особистісних знань, умінь, навичок, якостей, здібностей, професійної спрямованості, які сприяють успішній реалізації фахівця соціальної сфери у професійній діяльності, а й позитивне ставлення особистості до обраної професії, самоосвіти та самовдосконалення.

Ключові слова: структура, соціально виключена молодь, мотивація, знання, діяльність, рефлексія.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Професійне становлення майбутніх соціальних працівників потребує у здобувачів вищої освіти наявність бажання здобувати професійні знання, вміння та навички. Це вимагає належного рівня до підготовки висококваліфікованих спеціалістів. На сьогодні практика закладів вищої освіти потребує вдосконалення. Є потреба в окресленні структурних компонентів готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Питання становлення та розвитку особистості під час підготовки до професійної діяльності та безпосередньо в її процесі представлені в дослідженнях Б. Ананьєва, Г. Балла, О. Бодальова, В. Бодрова, О. Бондарчук, Б. Братуся, Н. Воляннюк, В. Гордієнко, Є. Клімова, Л. Карамушки, О. Киричука, Г. Ложкіна, П. Лушина, С. Максименка, Л. Мітіної, В. Моргуна, В. Семиченко, Е. Симанюк, Л. Снігур, Т. Яценко.

Формування цілей статті (постановка завдання). Головною метою даної роботи є: виділити та обґрунтувати структурні компоненти готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні підготовка майбутніх соціальних працівників спрямована на широкий профіль фахівців загальної практики соціальної роботи. Проте в сучасному суспільстві розширюються категорії населення, які потребують поглибленого аналізу технологій та методик щодо здійснення соціальної допомоги, супроводу та консультивання. За таких умов актуальним питанням є визначення структурних компонентів готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю.

У філософській енциклопедії поняття «структура» розглядається, як сукупність стійких зв'язків об'єкта, що забезпечують його цілісність і відповідність самому собі, тобто збереження основних властивостей при різних зовнішніх і внутрішніх змінах [1]; О. Кустовська охарактеризовує дане поняття, як «множина частин або форм, які знаходяться у взаємодії та специфічному порядку, необхідному для реалізації певних функцій; як одна з основних категорій системного аналізу, що характеризує стійку впорядкованість у просторі й часі елементів системи та їх зв'язків; як стійке відображення взаємних відносин елементів цілісного об'єкта» [2].

Аналіз наукової літератури з актуалізованої проблеми свідчить про існування різних наукових поглядів та підходів щодо розуміння структурних компонентів підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи. Зокрема, М. Дяченко і Л. Кандибович включають у структуру такі компоненти, як: мотиваційний (позитивне ставлення до професії, інтерес до неї та інші стійкі професійні мотиви); операційний (володіння способами і прийомами професійної діяльності, необхідними знаннями, вміннями й навичками, процесами аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення та ін.); вольовий (самоконтроль, вміння управляти професійними діями); оціночний (самооцінка власної професійної підготовленості, оцінка правильності прийняття рішень тощо) [3].

І. Єрмакова, Г. Нессен, Л. Сохань акцентують увагу на структурних компонентах готовності: мотиваційному (відповідальність за виконання завдань, почуття обов'язку); орієнтовному (знання й уявлення про особливості та умови діяльності, її вимоги до особистості); операційному (володіння способами та прийомами діяльності, необхідними ключовими компетенціями); вольовому (самоконтроль, самомотивація, вміння управляти діями); оціночному (самооцінка своєї підготовленості і відповідність процесу розв'язання завдань оптимальним зразкам) [4].

К. Дурай-Новакова у структурі професійної готовності як цілісного явища (складне особистісне утворення, багатопланова і багаторівнева система якостей, властивостей і станів, які в своїй сукупності дозволяють певному суб'єкту більш чи менш успішно здійснювати діяльність) розрізняє: мотиваційний компонент (професійно значущі потреби, інтереси та мотиви діяльності); орієнтаційно-пізнавально-оцінний (знання та уявлення про зміст професій і вимоги до професійних ролей, засоби розв'язання професійних завдань, самооцінка професійної підготовленості); емоційно-вольовий (почуття відповідальності за результати діяльності, самоконтроль, вміння керувати діями з яких складається виконання професійних обов'язків); операційно-дієвий (мотивація та актуалізація професійних знань, умінь та навичок, адаптація до вимог професійних ролей і умов діяльності); пасивно-поведінковий (настрій на доброякісну роботу) [5].

О. Філь структурними компонентами готовності визначає когнітивний (загально-професійні та специфічно-професійні знання); операційно-технологічний (аналітичні, прогностичні, конструктивні, рефлексивні та комунікативні вміння); індивідуально-креативний (професійні, креативні, комунікативні та рефлексивні особистісні якості); функціонально-рольовий (професійні ролі «дослідник-аналітик», «посередник», «учасник спільної діяльності» та «професіонал») [6].

Досліджуючи питання готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю, ми використовуємо такі компоненти структури, як мотиваційно-емоційний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивно-оцінний, що зображені на рисунку 1.

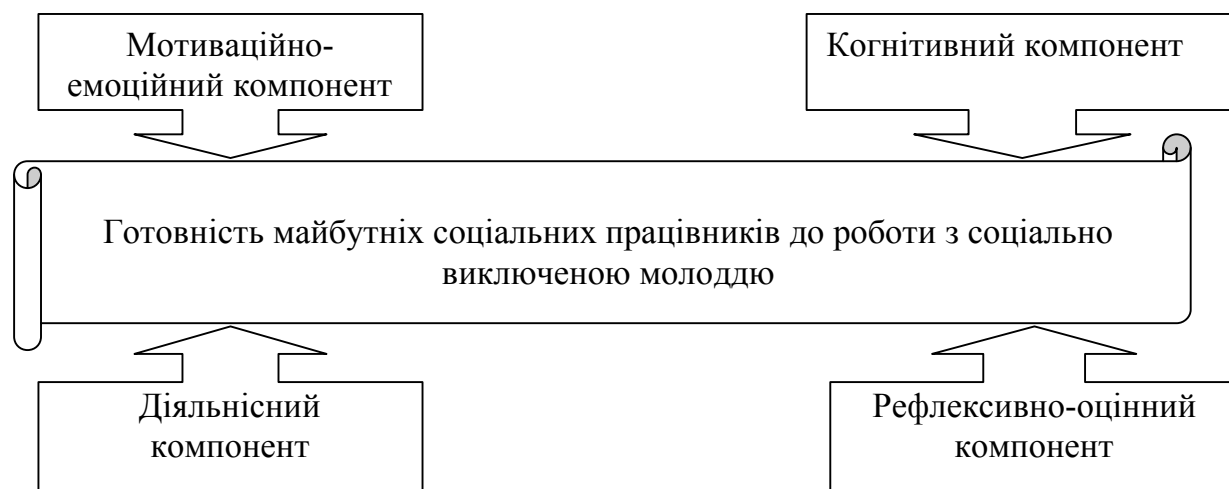

Рис. 1. Структурні компоненти готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю

Мотиваційно-емоційний компонент умовно складається з мотиваційної та емоційної складових. З точки зору Д. Аширова, мотивація є процесом, що бере початок з фізіологічної чи психологічної потреби, активізує поведінку, спрямовану на досягнення мети [7]. Н. Басова поділяє мотиви на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх мотивів відносить процесуальні, результативні, мотиви саморозвитку, які сприяють самоосвіті та самовдосконаленню. Зовнішні мотиви: суспільні та особистісні, що відображають самоствердження, оцінку, успіх у реалізації певного виду діяльності [8]. А. Маркова висловлюється стосовно того, що формування мотивації у навчальній діяльності означає «не закласти готові мотиви і цілі в голову учня, а поставити його в такі умови і ситуації розгортання активності, де б бажані мотиви і цілі склалися і розвивалися з урахуванням і в контексті минулого досвіду, індивідуальності, внутрішніх прагнень» [9, с. 11], а мотивація до професійної діяльності розглядається у педагогічній науці як «сукупність чинників і процесів, які, відбиваючись у свідомості, спонукають особистість до вивчення та ефективної реалізації майбутньої професійної діяльності» [10, с. 5]. Р. Немов підкреслює, що мотивація – це сукупність психологічних характеристик, які пояснюють поведінку людини, її направленість та емоційність. Чим більше людина прагнучиме досягти поставленої мети, тим вищою буде мотивація [11]; а на думку О. Федорцової, окрім мотивів здійснення професійної діяльності та потреб у самовдосконаленні та саморозвитку, містить також ціннісні установки професійної реалізації та формування цілісної особистості з високим рівнем загальної культури [12].

О. Леонтьєв вважає, що емоції виконують роль внутрішніх сигналів і стимулів. Вони є внутрішніми у тому розумінні, що самі по собі не несуть інформації про зовнішні об'єкти, їх зв'язки та відносини, об'єктивні ситуації, у яких проходить діяльність суб'єкта, а, перш за все, виражають відношення між мотивами діяльності та її предметом [13]. Як зазначає О. Плотницька, результатом дії емоційно-чуттєвого компонента є розвиток емоційної сфери особистості, значущої для фахівця мистецької спеціальності [14]. Аналізуючи підходи науковців, ми розглядаємо мотиваційно-емоційний компонент

готовності в розрізі позитивного інтересу та позитивної вмотивованості майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю.

Когнітивний компонент передбачає наявність необхідних знань, уявлень. А. Кадушін виділяє п'ять рівнів знань, які повинен використовувати соціальний працівник у процесі надання допомоги:

1. Загальні знання у сфері соціальної роботи: політика у сфері соціальної допомоги, соціальні служби, соціальні проблеми та інститути; людська поведінка та соціальне оточення: розвиток особистості, соціокультурні норми і цінності, процеси життєдіяльності у суспільстві; методи практичної діяльності у сфері соціальної роботи: індивідуальна, групова соціальна робота, організація громади.

2. Знання із окремих галузей соціальної роботи (наприклад, соціальна робота у виправних закладах або медична соціальна робота): мета, функції, методи професійної діяльності.

3. Знання про конкретне агентство: його функції, структуру, нормативно правову регуляцію.

4. Знання про типи клієнтів, з якими працює агентство.

5. Знання про типові особливості встановлення контакту [15].

С. Семенець виражає когнітивний компонент розвивального характеру як «розвиток особистісних утворень у діяльнісному, генетичному, соціолого-психолого-індивідуальному вимірах задля стану самоактуалізованої особистості, виховання суб'єкта життєдіяльності й життєтворчості» [16]; Т. Соловей і М. Чайковський зазначають, що когнітивна компетентність соціального працівника забезпечує цілісність уявлень про соціально-педагогічну діяльність, активізує пізнавальну роботу особи, сприяє розвитку й збагаченню когнітивного досвіду і визначається як здатність сприймати, переробляти в свідомості, зберігати в пам'яті та відтворювати в потрібний момент інформацію для вирішення тих чи інших теоретичних і практичних завдань [17]; О. Тополь стверджує, що когнітивний компонент компетентності соціального працівника має містити знання, які характеризуються світоглядним розумінням людини її природного та соціального оточення [18]. Ми розглядаємо когнітивний компонент, як набір знань майбутніх соціальних працівників про соціальне виключення, категорію соціально виключеної молоді, причини виникнення соціального виключення.

Доцільним є дослідження й діяльнісного компонента. Загалом, діяльнісний підхід передбачає орієнтацію на розвиток творчого потенціалу особистості та дає змогу враховувати індивідуальні особливості кожного студента через включення їх у діяльність, яка сприяє самореалізації й особистісному зростанню. Основоположник діяльнісного підходу у філософії Аристотель, вважав, що мета будь-якої діяльності – це те, що відповідає моральним традиціям [19, с. 110]. Філософ розглядає діяльність як рух, а в працях «Нікомахова етика», «Велика етика», «Політика» учений обґрунтовує думку про діяльність як необхідну умову для реалізації морального ідеалу, оскільки «діяльність творить людину» [19, с. 106]. І. Бех, В. Давидов, О. Леонтьєв вважають, що діяльнісний підхід ґрунтується на положенні, що психіка особистості нерозривно пов'язана з її діяльністю і діяльністю обумовлена. При цьому діяльність розуміється як свідомо активність людини, що виявляється в процесі її взаємодії із навколишнім середовищем, і ця

взаємодія полягає в розв'язанні життєво важливих завдань, які обумовлюють існування і розвиток людини [13].

С. Рубінштейн сформулював принцип єдності свідомості і діяльності як варіант діяльнісного підходу: «Суб'єкт у своїх діяннях не тільки виявляється і проявляється; він в них твориться і визначається. Тим, що він робить, можна визначити те, що він є; напрямком його діяльності можна визначити і формувати його самого» [20]; О. Тополь зазначає, що діяльнісний компонент містить систему спеціальних умінь і навичок (позитивне відношення до власного здоров'я та здоров'я об'єктів своєї безпосередньої діяльності, володіння сучасними засобами психофізичної діагностики стану здоров'я та вміння їх застосовувати на практиці, вміння проектувати індивідуальні траєкторії розвитку і вдосконалення способів збереження здоров'я клієнтів), а також загально-педагогічні та професійні уміння і навички соціальної роботи (організаторські, аналітичні, проектувальні, комунікативні, корекційні та ін.) [18]; П. Харченко розглядала діяльнісний компонент як уміння і навички; прояв самостійності [21]. Ми розглядаємо діяльнісний компонент під час дослідження готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю, як комплекс умінь і навичок майбутніх соціальних працівників консультувати, реабілітувати, надавати соціальну допомогу соціально виключеній молоді.

Рефлексивно-оцінний компонент підготовки майбутніх спеціалістів розглядається, з одного боку, як потреба в самоаналізі, самостереженні й саморозвитку своєї професійної діяльності та підготовки до неї; а з іншого – стійка мотивація на самовдосконалення, адекватну оцінку рівня своїх творчих здібностей та професійних можливостей. Як свідчать наукові дослідження (О. Кузьміна, О. Лушпаєва, І. Семенов, Н. Французова), професійна рефлексія – це здатність особистості співвіднести свої знання, вміння, навички, особистісні якості з вимогами професії та уявленнями про неї. Є. Євплова зауважує, що рефлексивно-оцінний компонент дозволяє педагогам професійного навчання усвідомлювати й оцінювати рівень своєї конкурентоспроможності, виявляти потребу в її формуванні, виявляти причини, що гальмують її розвиток [22]. Подібної думки щодо змісту рефлексивно-оцінного компоненту конкурентоспроможності фахівця дотримуються Н. Корнейченко та О. Романовська, які включають до нього самооцінку, самоконтроль, самоаналіз, управління саморозвитком і професійним ростом, саморегуляцію поведінки та діяльності. Ми акцентуємо увагу при дослідженні готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю на високий рівень налаштованості на якісну професійну діяльність з прагненням до самоосвіти та самовдосконалення.

Висновки. Таким чином, теоретичні знання та практичні вміння є необхідною умовою для розвитку позитивного ставлення у майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю. Водночас позитивне ставлення спонукає особистість до опанування новими професійними знаннями, вміннями та навичками. Завдяки проведеному теоретичному аналізу досліджень вчених, ми виділили такі компоненти в структурі готовності майбутніх соціальних працівників: мотиваційно-емоційний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивно-оцінний. Усі структурні компоненти готовності взаємопов'язані між собою, взаємозалежні та взаємообумовлені. Професійна готовність майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною

молоддю передбачає наявність комплексу особистісних знань, умінь, навичок, якостей, здібностей, професійної спрямованості, які сприяють успішній реалізації фахівця соціальної сфери у професійній діяльності.

В подальшому маємо на меті охарактеризувати рівень сформованості готовності майбутніх соціальних працівників до роботи з соціально виключеною молоддю відповідно до охарактеризованих структурних компонентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Новая философская энциклопедия в 4-х томах / Научно.-ред. совет: В.С. Стёпин, А.А. Гусейнов, Г.Ю. Семигин, А.П. Огурцов. М.: Мысль, 2000.
2. Кустовська О.В. Методологія системного підходу та наукових досліджень: курс лекцій. Тернопіль: Економічна думка, 2005. 124 с.
3. Дьяченко М.И. Психологические проблемы готовности к деятельности. Минск: БГУ, 1976. 175 с.
4. Життєва компетентність особистості: науково-методичний посібник / За ред. Л.В. Сохань, І.Г. Єрмакова, Г.М. Несен. Київ: Богдана, 2003. 520 с.
5. Дурай–Новакова К.М. Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности: дисс. ... докт. пед. наук. М., 1983. 356 с.
6. Філь О.В. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до використання казкотерапії у професійній діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Класич. приват. ун-т. Запоріжжя, 2010. 20 с.
7. Аширов Д.А. Трудовая мотивация: учеб. пособие. М: ТК Велби, Издательство Проспект, 2005. 448 с.
8. Басова Н.В. Педагогика и практическая психология. Ростов н/Д: «Феникс», 2000. 416 с.
9. Кн. для учителя/ А.К. Маркова, Т.А. Матис, А.Б. Орлов. М.: Просвещение, 1990. 192 с.
10. Нікітіна І.В. Формування професійної мотивації студента як детермінанти його творчого розвитку і працевлаштування *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2010. № 1 (28). С. 206-211.
11. Немов Р.С. Психология. Кн. 3. Психодиагностика. 4-е изд. 2001, 640 с.
12. Федорцова О.Г. Професійна підготовка майбутніх інженерів на основі духовно-моральних цінностей: наук.-метод. зб. *Нові технології навчання* № 69. Ч. II. Київ-Вінниця, 2011. С. 281– 284.
13. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. М.: Политиздат, 1975. 304 с.
14. Плотницька О.В. Змістово-структурна характеристика художньо-аналітичних умінь майбутніх учителів музики. *Вісник Житомирського державного університету*. Житомир, 2001. №14. С.16-19.
15. Kadushin A. The Knowledge Base of Social Work. Issues in American Social Work. N.Y.: Columbia University Press, 1959. С. 39–79
16. Семенець С.П. Методологія і теорія розвивального навчання математики: монографія. Житомир: Вид-во О.О. Овенок, 2015. 236 с.
17. [Соловей Т.В.](#) Змістовні компоненти професійної компетентності соціального працівника інклюзивного закладу освіти [Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету](#)

-
- [«Україна»](#), 2013. №1. С. 220-224. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2013_1_52 (дата звернення 10.02.2020)
18. Тополь О.І. Здоров'язберігаюча компетентність як складова професіоналізму соціального працівника. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/484/1/Topol.pdf> (дата звернення 10.02.2020)
19. Аристотель. Никомахова етика. Москва, 1981. С. 53–293.
20. Рубінштейн С.Л. Принцип творчої самодіяльності *Питання психології*. 1986. № 4. С. 101 - 108.
21. Харченко П. Формування готовності до професійного саморозвитку у майбутнього педагога-музиканта: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». К., 2004. 20 с.
22. Евплова Е.В. Формирование конкурентоспособности будущих педагогов профессионального обучения: автореферат дис. ... кандидата педагогических наук: 13.00.08. Челябинск, 2012. 24 с.

Стаття надійшла до редакції 14.12.2019.

САВИЦКАЯ Анна

аспірант, Житомирський державний університет ім. І. Франка, заступитель директора по учебно-воспитательной работе ЖЕГИ ВНЗ «Університет» Україна»,

ул. Б. Бердичевская, 52, г. Житомир, 10012, Украина

E-mail: 3309037@ukr.net

РУДЮК Анна

соискатель высшего образования, 4 курс, кафедра социально-реабилитационных технологий, ЖЕГИ ВНЗ «Університет» Україна»,

ул. Б. Бердичевская, 52, г. Житомир, 10012, Украина

E-mail: univerukr@gmail.com

СТРУКТУРНЫЕ КОМПОНЕНТЫ БУДУЩИХ СОЦИАЛЬНЫХ РАБОТНИКОВ В РАБОТЕ С СОЦИАЛЬНО ИСКЛЮЧЕННОЙ МОЛОДЕЖЬЮ

Резюме. Стаття посвящена освещению структурных компонентов к исследованию проблемы готовности будущих социальных работников в работе с социально выключенной молодежью. Предложено собственное видение мотивационно-эмоционального, когнитивного, деятельностного и рефлексивно-оценочного структурных компонентов готовности будущих социальных работников в профессиональной деятельности. В частности, отмечено, что мотивационно-эмоциональный компонент обеспечивает положительный интерес и высокую мотивированность в профессиональной деятельности; когнитивный – знания о социальном исключении, категорию социально исключенной молодежи, причины возникновения социального исключения; использование деятельностного компонента формирует комплекс умений и навыков консультировать, реабилитировать, оказывать социальную помощь данной категории населения; рефлексивно-оценочный компонент является важным с позиций настроенности на качественную профессиональную деятельность со стремлением к самообразованию и самосовершенствованию. Вышеупомянутые структурные компоненты готовности взаимосвязаны между собой, взаимозависимы и взаимообусловлены.

Ключевые слова: структура, соціально виключена молодь, мотивація, знання, діяльність, рефлексія.

SAVYTSKA Anna

graduate student, Zhytomyr State University. I. Franko, Deputy Director for educational work ZHEI "University" Ukraine ",

st. B. Berdichevskaya, 52, Zhytomyr, 10012, Ukraine

Email: 3309037@ukr.net

RUDYUK Anna

Applicant for Higher Education, 4 year, Department of Social and Rehabilitation Technologies, ZHEI "University" Ukraine ",

st. B. Berdichevskaya, 52, Zhytomyr, 10012, Ukraine

Email: univerukr@gmail.com

STRUCTURAL COMPONENTS OF FUTURE SOCIAL WORKERS IN WORK WITH SOCIALLY EXCLUDED YOUTH

Summary. The article is devoted to the coverage of structural components for the study of the problem of preparedness of future social workers in working with socially excluded youth. The author offers his own vision of motivational-emotional, cognitive, activity and reflective-evaluative structural components of the readiness of future social workers in professional activities. The above structural components of preparedness are interconnected, interdependent and interdependent.

Keywords: structure, youth socially excluded, motivation, knowledge, activity, reflection.

Abstract. Introduction. Professional development of future social workers requires a desire to acquire professional knowledge, skills and competences. This requires outlining the structural components of future social workers' readiness for professional activity, namely work with socially excluded youth.

Analysis of publications. Issues of formation and development of personality during preparation for professional activity were investigated by domestic and foreign scientists. In particular, these are B. Ananiev, G. Ball, O. Bodalyov, V. Bodrov, O. Bondarchuk, B. Bratusya, N. Volianuk, V. Gordienko, E. Klimov, L. Karamushka, O. Kirichuk, G. Lozhkin, P. Lushina, S. Maksimenko, L. Mitina, V. Morgun, V. Semichenko, E. Simanyuk, L. Snegur, T. Yatsenko.

Purpose – identify and substantiate the structural components of future social workers' willingness to work with socially excluded youth.

Results. When researching the future social workers' readiness to work with socially excluded youth, we use such components of the structure as motivational, emotional, cognitive, activity, and reflective-evaluative. The motivational-emotional component is conditionally composed of the motivational and emotional components. We look at the motivational and emotional component of willingness in the context of positive interest and positive motivation of future social workers to work with socially excluded youth.

Scientists, exploring the cognitive component, place emphasis on the presence of the necessary knowledge, ideas. In our case, this is a set of knowledge of future social workers about social exclusion, the category of socially excluded youth, the causes of social exclusion. The activity component of readiness is closely linked to the activity. After all, the students' theoretical knowledge depends on the quality of skills and skills of future social workers to counsel, rehabilitate, provide social assistance to socially excluded youth. The reflexive-evaluation component of training of future specialists is considered, on the one hand, as the need for self-analysis, self-

observation and self-development of their professional activity and preparation for it; and on the other - a stable motivation for self-improvement, an adequate assessment of the level of their creative abilities and professional abilities. We focus our attention on researching the future social workers' willingness to work with socially excluded youth to a high level of commitment to quality professional activity with a desire for self-education and self-improvement.

Conclusion. Thus, all the structural components of preparedness are interconnected, interdependent and interdependent. The professional readiness of future social workers to work with socially excluded youth implies the presence of a complex of personal knowledge, skills, skills, qualities, abilities, professional orientation, which contribute to the professional realization of professionalism.

REFERENCES

1. Stepin, V.S., Huseynov, A.A. et al. (2000). *A New Philosophical Encyclopedia in 4 Vols.* M.: Thought (in Russ.).
2. Kustovskaya, O.V. (2005). *Methodology of systematic approach and research: Course of lectures.* Ternopil: Economic Thought, 124 (in Ukr.).
3. Dyachenko, M.I., Kandybovich, L.A. (1976). *Psychological problems of readiness for activity.* Minsk: BSU, 175 (in Russ.).
4. *The vital competence of the individual: a scientific-methodical manual* (2003). Ed. Sohan, L.V., Yermakova, I.G., Worn, G.M. K.: Bogdana, 2003. 520 (in Ukr.).
5. Durai–Novakova, K.M. (1983). *Forming of professional students readiness for pedagogical activity* (Doctor of Science dissertation). M., 356 (in Russ.).
6. Fil, O.V. (2010). *Preparing future social educators for the use of fairytale therapy in their professional activities* (PhD dissertation). Zaporizhzhia, 20 (in Ukr.).
7. Ashirov, D.A. (2005). *Work motivation: textbook. manual.* M: TC Velby, Prospekt Publishing House, 448 (in Russ.).
8. Basova, N.V. (2000). *Pedagogy and practical psychology.* Rostov N / D: Phoenix, 416 (in Russ.).
9. Markova, A.K., Matis, T.A., Orlov, A.B. (1990). *Book for the teacher.* M.: Enlightenment, 192 (in Russ.).
10. Nikitina, I.V. (2010). *Formation of student's professional motivation as determinants of his creative development and employment.* Bulletin of the National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute». № 1 (28), 206-211 (in Ukr.).
11. Nemov, R.S. (2001). *Psychology.* Book 3. Psychodiagnosis 4th ed., 640 (in Russ.).
12. Fedortsova, O.G. (2011). *Training of future engineers on the basis of spiritual and moral values: scientific method.* New Learning Technologies № 69. Part II. Kyiv-Vinnytsia, 281–284 (in Ukr.).
13. Leont'ev, A.N. (1975). *Activity. Consciousness. Personality.* M.: Politizdat, 304 (in Russ.).
14. Plotnitskaya, O.V. (2001). *Content-Structural Characterization of Artistic-Analytical Skills of Future Music Teachers.* Bulletin of the Zhytomyr State University №14. Zhytomyr, 16-19 (in Ukr.).
15. Kadushin, A. (1959). *The Knowledge Base of Social Work.* Issues in American Social Work. N.Y.: Columbia University Press, 39–79
16. Semenets, S.P. (2015). *Methodology and theory of developmental teaching of mathematics: monograph.* Zhytomyr: View-in OO Owen, 236 (in Ukr.).

17. Solovey, T.V., Tchaikovsky, M.E. (2013). *Substantive components of the professional competence of a social worker in an inclusive educational institution*. Proceedings of the Khmel'nitsky Institute of Social Technologies, University of Ukraine. № 1, 220-224. Retrieved 10/02/2020, from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2013_1_52
18. Topol', O.I. (2011). *Health saving competence as a component of social worker professionalism*. Retrieved 10/02/2020, from: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/484/1/Topol.pdf>
19. Aristotel'. (1981). *Nicomachean ethics*. Moscow, 53–293 (in Russ.).
20. Rubinstein, S.L. (1986). *The principle of creative activity*. Questions of psychology. № 4, 101 – 108 (in Ukr.).
21. Kharchenko, P. (2004). *Formation of readiness for professional self-development in the future teacher-musician* (PhD dissertation). K., 20 (in Ukr.).
22. Evplova, E.V. (2012). *Formation of the competitiveness of future teachers of vocational training* (PhD dissertation). Chelyabinsk, 24 (in Russ.).

(переклад зроблено А. Савицькою – аспірантою, Житомирський державний університет імені І. Франка, заступник директора з навчально-виховної роботи ЖЕГІ ВНЗ «Університет «Україна»)

УДК 378.015.3:37.091.12:36-05

КАХІАНІ Юлія

канд. пед. наук, доцент кафедри дошкільної освіти та соціальної роботи, ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
пров. Учительський, 1, м. Слов'янськ, Донецька обл., Україна, 84112
E-mail: kakhiani.yulia@ukr.net

МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ ІНТЕРНАТНОГО ТИПУ

Анотація. Мотиваційно-ціннісне ставлення майбутнього фахівця до професійної діяльності – це цілісне, багаторівневе і багатокомпонентне утворення в структурі свідомості особистості майбутнього фахівця, що охоплює взаємопов'язані компоненти: когнітивний, емоційно-ціннісний, змістово-діяльнісний і діяльнісно-практичний. Воно також є структурно-ієрархічним утворенням у структурі свідомості особистості майбутнього фахівця і має «змінну детермінацію» як якість її динамічної характеристики. Формування мотиваційно-ціннісного ставлення до професії має проходити через етап усвідомлення мотивів і цінностей професійного вибору. Для становлення професіонала в соціальній галузі в процесі професійної підготовки повинні бути враховані специфічні для цієї професії цінності. Незважаючи на таке розмаїття підходів до вирішення цього питання більшість дослідників єдині в тому, що структура мотиваційної сфери не є статичною, а розвивається, змінюється в процесі освіти. У статті висвітлюються різні підходи до визначення понять мотиваційної сфери особистості. Проаналізовано підходи щодо структури мотиваційної сфери особистості, охарактеризовані основні компоненти: цінності діяльності (самовираження, застосування своїх можливостей, творчість); ©Кяхіані Ю., 2020